

Potrhlá Andula

Ať se starý Vohnout namáhal, jak namáhal, vydělat si tkalcovským stavem na rodinu nestačil. Byl sám, ženu už neměl, zato mu zůstalo sedm holých písclat, sedm nezaopatřených dětí. Ještěže nejstarší z nich, Andula, byla čilá děvče. Říkali o ní sice, že si pro chytrost dvakrát nešla, potrhlá je prý, ztřeštěná, ale do práce byla jako rarach. Starala se o těch šest hladůvek, uvařila, uklidila a ještě otci ve tkaní pomohla. Teprve šestnáct jí bylo, ale silná už byla jako venkovský chasník, a přitom čistotná, písničky měla ráda, a večer, než děti usnuly, našla čas vzít starou tlustou pohádkovou knihu a přečíst maličkým vyprávěnku na dobrou noc.

Jednou večer zůstala sedět nad rozevřenou knihou, děti už klidně oddechovaly, a povídá otci, který dojídal chudou večeři:

„Táto, takhle to dál nejde. Vy se nám udřete, a co jíst máme pořád míň a míň. Něco se musí stát.“

„To víš, holka,“ řekl otec, „dělám, co můžu. Ale páni porozumění nemají a chudákovi lepší život nepřejí.“

„Právě proto! Táto, já půjdu do světa.“

„Kampak bys šla, chuděrko moje?“ spráskl starý otec ruce. „Moudrosti ti pámbu moc neuštedřil, na školy času nebylo, kam se obrátíš?“

„Uštedřil, neuštedřil,“ povídá Andula, „nějaký ždibec rozumu snad přece v hlavě mám a nějak si poradím. Tuhle Martinka už dorůstá a může se o škvřnata zatím starat. A já půjdu a zkusím, jestli mě ofoukne šťastný vítr.“

„Máš tvrdou hlavu,“ řekl otec, „držet tě nebudu. Ale pamatuj, že let mi už nezbyvá. Když si něco vysloužíš, vrať se. Bude tě tu třeba.“

„Vrátím se, tatínku,“ řeklo děvče a hned si složilo uzlíček.

A druhého dne ráno, všichni ještě spali, vyrazila Andula do světa. Už dávno si umiňovala, že musí ve světě najít takové štěstí, aby zlepšila život otci, sourozencům a sobě taky. Často se nad knihou pohádek zamyslela a představovala si, jak by bylo hezké, kdyby uměla čarovat. Když by nebylo co vařit, lehce by si vykouzila plné hrnce a talíře, když by otec onemocněl, uzdravila by ho, když by děti neměly co na nohy, vyčarovala by pro ně punčochy a boty. Takovými obrázky se jí mysl stále zanášela, a proto se rozhodla odejít z domu.

Rodná chaloupka se s ní rozloučila tichým pohledem malých okének a zeptala se jí: Kam půjdeš?

Náves, kde si ještě nedávno jako dítě hrávala, se před ní prostřela a otázala se: Kam půjdeš?

A cestička okolo potoka, lemovaná topoly, zavolala: Kam?

Potrhlá Andula všemu kolem odpověděla, ale potichu, aby to žádný člověk neslyšel:

„Půjdu k čaroději učit se čarovat!“

Ano, Andula nešla jen tak nazdařbůh. Už dříve se doslechla, že v rozvalinách Černého hrádku v pustých lesích bydlí dosud jakýsi černo-kněžník, kterého tam stará doba zapomněla. Dlouho ho nikdo neviděl, ale lidé se báli k troskám hrádku přiblížit. Občas tam prý ještě zahřmí, ze zasutých jizeb vychází kouř a podivné krundání tam bývá slyšet. Jen výři a sovy se tam slétají.

V tu stranu se Andula vydala. Vyhnula se všem lidským obydlím, aby ji od úmyslu nikdo nezrazoval. Šla hustými lesy stále pustšími, a někdy musela stezku obtížně hledat. Domov byl daleko za ní. Vzpomněla si, že děti jistě už vstaly a ptají se po ní, Martinka musí vařit snídani a táta spouští stav. Ale i tato vzpomínka ji poháněla k rychlejší chůzi. Musím, říkala si, musím se naučit čarům, abych mohla těm svým chudáčkům pomoci!

Měla už notný hlad a nohy ji bolely, když se konečně trním a bodláčím prodrala k mýtině, kde se vypínaly k obloze vetché zříceniny bývalého Černého hrádku. Pomalu se stmívalo, nebe se sešeřilo. Jiný by se možná bál, ale Andula byla hloupá, a snad proto jí ani strach na mysl nepřišel.

„Pane čaroději!“ zavolala. A když se nic nepohnulo a neozvalo, křikla rázně a hlasitěji: „Čaroději!“

Tu spadla z jedné zdi černá cihla, pobořené okénko zasvitlo červeným světlem, ze sklepa se vyvalil oblak kouře a skuhravý hlas se otázal:

„Kdo to?“

„Přece já,“ odpověděla Andula.

„To by mohl říct každý! Kdo já?“

„Ale to jsem opravdu já, Andula Vohnoutova!“

„A co chceš?“

„Jdu k vám do služby.“

Chvíli bylo ticho, jako by čaroděj zmlkl překvapením. Potom se opět ozval jeho hlas:

„Shýbni se, utrhni lístek, sněz ho, otoč se a zády vejdi do hradu!“

Andula se zaradovala, že kouzla už začínají. Poslechla, vykonala vše, co hlas poručil, spolkla hořký lístek a vcouvala opatrně do brány. Dostala se do úzké klenuté chodby, která byla velmi dlouhá. Andule bylo přece jen úzko, když viděla, jak šerý vstup do hradu se jí vzdaluje. Šla však stále dál, zahrnula, ještě jednou, a pak už škobrtla o práh a sedla si. Pořádně se uhodila.

„Obrat' se,“ ozval se hlas.

Andula zaváhala.

„Hlavou dolů, nohama nahoru?“ otázala se pro jistotu.

„Ne. Obrat' se tváří ke mně!“

Otočila se tedy a pomalu se zvedala. Spatřila komnatu rozlehlou, avšak zčernalou a zašlou, se stěnami, z nichž se sypalo zdivo, záclony, skříň, nádobí, všechno bylo zaprášené a skomírající. A u okénka seděl v křesle čaroděj. Měl na hlavě vysokou čarodějnickou čepici a dlouhý vous, ale jeho oděv byl potrháný a špatně vyspravený. Před sebou neměl kouzelnickou knihu. Mocný čaroděj držel v ruce dráty a pletl si punčochu.

„Co si přeješ, Andulo Vohnoutova?“ ozval se přísným hlasem, ale nepřestal plést.

„Chyba!“ řekla Andula. „Nemáte drát v očku. Teď jste to zkaňhal celé.“

Čaroděj se podíval krátkozrakýma očima a zakňoural jako malé dítě. Pak si uvědomil, že musí lidskému červíčkovi ukázat, kdo vlastně je, povstal a zahřměl:

„Ha, lidská zmije, tvou vinou se zkazila má práce. Za to budeš po staletí pykat.“

Andulu těšilo, že čaroděj promluvil jako v pohádce, a byla zvědavá, co uvidí. Ale on jen mávl rukou a opět si sedl.

„Tak proč nečarujete?“ pobízela ho Andula.

„Ále,“ řekl, „stejně se mi to nepodaří. Kdo ví, co by mně vyšlo!“

„Už jste to zapomněl?“ tázala se účastně dívka.

„Jo, děvče, býval jsem já čaroděj,“ vzdychl stařec. „Dovedl jsem se proměňovat, jak jsem chtěl, hezkou řádku junáků jsem do kamenů zaklel.“

„Jemináčku, kdepak jsou?“ skočila mu Andula do řeči.

„To víš, jsou už dávno doma,“ řekl smířlivě čaroděj. „Přece je tu nenechám navěky. Některé vysvobodil Honza, ty druhé ani už nevím kdo, a tak jsem ty zbývající nakonec poslal domů sám.“

„A proč jste přestal čarovat?“

„Nemám svou knihu, no!“ rozzlobil se čaroděj. „Je tady takový nepořádek, kdejaký havran mi sem lítá, čerti sem odjakživa chodili jako na promenádu, všelijací duchové, copak já vím, kam mi tu knížku zatáhli? Řekl jsem nějaké slovo, ani jsem nevěděl jaké, jen tak, z paměti, a bum bác, plamen, kouř, a strašidlo je tu, má jednu nohu a tři hlavy. Taky se mi často stávalo, že jsem něco broukl ze spánku, a zase rachot a hrom. Já otevřu oči a přede mnou sedmihlavé tele. Já se vždycky lekl, že jsem až do rána neusnul. A tak jsem se zařekl, že raději s čarováním přestanu, knihu jsem hodil do věže, naházel jsem na ni páté přes deváté a měl jsem pokoj. Třeba je z ní popel. Tady dřív hořelo každou chvíli. Hledal jsem ji, ale kdepak! Takový nepořádek!“

„Vidíte, pane čaroději,“ pravila Andula a soucitně se k starci přiblížila, „proto jsem právě přišla. Vy potřebujete někoho, kdo by vám tu trochu uklidil, zametl, vypral a dal tu všechno do pořádku.“

„To by nebylo špatné,“ připustil čaroděj. „Už jsem na to myslel dřív, ale každý se sem bál. Jenže co bych ti za službu dal?“

„Ani jeden zlaťák nedovedete vyčarovat?“

Čaroděj sebou nerozhodně zavrtěl, pak si sundal čepici, vztáhl nad ni ruce a cosi zamumlal. Trochu se zablesklo a čepice poskočila. Čaroděj ji obrátil. Vypadl z ní pětáček.

„Tak to vidíš,“ řekl mrzutě čaroděj.

„Ani haléř není k zahození,“ těšila ho Andula a pětáček si pro jistotu vzala. „Však my na to přijdeme! Kdo ví, třeba objevím vaši knihu.“

„Já už jsem, holka, na čarování starý...“

„Ale někdy, když budete mít dobrou náladu, mě něco naučíte, vidíte?“ lichotila se k němu a potom si vzpomněla: „Bože, a ani takovou obyčejnou punčocho neumíte vykouzlit?“

„Neumím, no, neumím,“ rozčiloval se čaroděj. „Zkoušel jsem to, nemysli si. Ale podívej se, co mi vyšlo!“

Ukázal na hromádku vedle stolku, kde leželo půl boty, dva prsty

z rukavice, vidlička bez držátka, šátek na hlavu a pět kuliček – nic, co by se podobalo punčoše.

Andula si vzala šátek, uvázala si ho a řekla:

„Uvidíme! Tu punčocho vám udělám líp než vy, nechte toho! Teď mi řekněte, kde budu spát, kde se tu vaří, já vám udělám něco k večeři a od zítřejšího rána se pustím do služby. Budete tu mít jako v klícce. Nemusíte nic dělat, jenom vzpomínat na nějaká ta kouzla!“

Tak čaroděj vstal, ukázal jí kuchyň, kde měl smetiště, a ukázal jí komůrku s lůžkem. Když ji vodil hradem a když museli přes hromady kamení, všimla si teprve Andula dobře, jak je už čaroděj vetchý a slabý. Bylo jí ho líto. Viděla i záplavu pavučin a špíny, viděla rozbitá okna, kterými tloukl vítr, a děsila se nepořádku, který tu panoval. Kdyby byla rozvážlivá a moudrá, třeba by se nápadu vzdala, ale ona se moc nerozmýšlela a prostě si umínila, že tu všechno napraví, a starého čaroděje především.

Nespala tu první noc nejlíp. Slyšela běhat po podlaze myši, na okna usedaly houkající sovy, netopýři pískali a rezavé korouhvičky na věži strašidelně skřípaly.

Ani toho se však Andula nezalekla, plna odhodlání ráno vstala a vyzbrojena koštětem a hadry se pustila do zápasu. Nejdřív vešla do čarodějovy komnaty, starý děda musel vylézt na stůl a mohl jen přihlížet, jak Andula řádí.

„Jako bys čarovala,“ skuhral v úžasu. „To by ani pět čertů nedokázalo.“

„Když má člověk zdravé ruce, dokáže ledacos,“ smála se Andula. A aby se jí líp pracovalo, začala si zpívat.

Kdyby šel někdo kolem, podivil by se, jakou tu čaroděj vězní zakletou princeznu.

V poledne byla čarodějova komnata čistá a on směl slézt ze stolu. Pak se Andula pustila do praní a spravování záclon a ubrusů. Nebylo to hotovo za den, ale přece už při večeři trůnil čaroděj za čistým stolem,

a den ode dne to bylo lepší. Když se před ním objevilo v hrnečku několik svěžích květin, vytřeštil oči:

„Co to je? Prosím tě, jak jsi tohle vyčarovala?“

„Utrhla jsem to před hradem,“ řekla Andula. „Vždyť je to luční kvítí.“

Nechala pak čaroděje čarodějem a pokračovala v úklidu na chodbě a v ostatních hradních místnostech. Našla mnoho zajímavých věcí a občas se chodila ptát na jejich smysl. Objevila vycpané ptáky, staré lucerny, všelijaké kovové kruhy a čtverce, přesýpací hodiny, kouzelnické hůlky, škrabošky a jiné drobnosti. V jedné komůrce ve věži našla k svému překvapení i starý tkalcovský stav.

„Jak se sem dostal?“ ptala se udiveně.

„Ale,“ řekl stařec rozmrzele. „To jsem sem kdysi přičaroval. Chtěl jsem, aby mi tu zakleté princezny utkaly látku na plášť. Ale princezny mi vyfoukl Kašpárek, a tak tu zůstal jen ten stroj. Ani nevím, jak se s tím zachází. Proto nosím tenhle plášť už asi sto let.“

„Ke tkaní nejsou třeba žádné čáry,“ řekla Andula. „Tatínek má doma zrovna takový, jen o něco horší. Já to s tím stavem někdy zkusím a nový plášť vám spíchnu. Ovšem na to bych potřebovala vlnu. Musíte zkusit čarovat!“

„Zkusím, zkusím,“ slíbil zkroušeně čaroděj.

Andula však věděla, že mu z kouzel vyjde nejspíš sláma, a tak na čáry ani nečekala. Pracovala raději dál a dál, až se konečně dočkala splnění svého přání. Ve věži, v nejvyšší komůrce, objevila čarodějovu knihu. Ale běda! Bylo jí jen kus. Ohořelé desky a listy ukazovaly, že se opravdu stala obětí požáru. Písmo bylo zašlé a z mocného svazku zůstal malý zbytek. Přesto se Andula na knihu vrhla s nadšením. Zapomněla na okolní svět a pustila se do čtení. Nejprve se dověděla, že si musí opatřit vysokou čepici a čarodějnickou hůlku, pro některé zvlášť těžké kousky dokonce dlouhé vousy. Rozhodla se, že si je připevní z některé škrabošky.

Zapomněla i na večeri, a čaroděj byl nucen vydupat ze země malý ohýnek a zahřmít na ni. To byla jedna z mála věcí, které si zapamato-

val. Andula seběhla rychle dolů, ale o knize zatím nic neřekla. A když večer osaměla, vrátila se k ní. Učila se a učila, až si myslela, že dovede aspoň něco a že si může dovolit zkusit první kouzlo.

Nasadila si vysokou čepici a do ruky vzala hůlku. A začala slabikovat první zaklínadlo. „Kterak vyčarovat služebníka věrného“ stálo tam a pod tím slova, jimž nerozuměla, ale jež se snažila vyslovit.

„Abrakadabra dalajláma...“

Ale snad něco přečetla špatně, snad se přeřekla, snad to pravé zakončení shořelo nebo byla Andula na čarování skutečně hloupá, jakmile podivné slabiky vyslovila a klepla hůlkou, spatřila něco podivného. Místo aby před ní stanul věrný služebník, objevila se na zemi jen jedna bota a v ní jedna noha. To bylo vše.

A to se Andule nelíbilo.